

แนวทางการนำหลักสติปัฏฐาน 4 ไปประยุกต์ใช้การปฏิบัติธรรมภายในวัด เพื่อรักษาศรัทธาของประชาชนในยุคปัจจุบัน*

GUIDELINES FOR APPLYING THE PRINCIPLES OF THE FOUR FOUNDATIONS
OF MINDFULNESS TO DHAMMA PRACTICE WITHIN TEMPLES TO MAINTAIN
THE FAITH OF THE PEOPLE IN THE PRESENT ERA

พระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุธมมปญโญ),
พระครูวิโรจน์กาญจนเขต (ณัฏฐกฤตญฺส ทิปภังโก)

Phrakhruwilaskanchanatham (Lek Suthammapanyo),
Phrakhruwirojkanchanakhet (Natthakrit Teepangkaro)

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: nuttakrit.pat@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการนำหลักสติปัฏฐาน 4 ไปประยุกต์ใช้การปฏิบัติธรรมภายในวัดเพื่อรักษาศรัทธาของประชาชนในยุคปัจจุบัน ใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าจากตำรา หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสังเคราะห์ ผลจากการศึกษาพบว่า 1. วิกฤตการณ์ศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์ในปัจจุบันนี้ นอกจากข่าวแล้ว ยังเกิดจากปัญหาพฤติกรรมและจริยวัตรของพระสงฆ์บางรูปที่ไม่เหมาะสม การขาดการปรับตัวในการสื่อสารหลักธรรมให้เข้ากับยุคสมัย ปัญหาการผสมผสานความเชื่อที่ขัดแย้งกับหลักพุทธธรรม ปัญหาเชิงโครงสร้างการบริหารจัดการสถาบันสงฆ์ที่ขาดประสิทธิภาพ และระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมที่ไม่สอดคล้องกับบริบทสมัยใหม่ 2. แนวทางของการนำสติปัฏฐาน 4 มาใช้ในการจัดปฏิบัติธรรมที่วัดเน้นในการพิจารณา ภายไม่ว่าจะเป็นสายวิปัสสนาใด ๆ ก็ตามในประเทศไทยจะเน้นในเรื่องของพิจารณากายทั้งอาการ 32 และพิจารณาเวทนาคือความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นภายในจิต คือ พิจารณาจิต ได้แก่ สมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐานที่ทำให้เกิดข้อสภาวะธรรมตามความเป็นจริง ดังนั้น แนวทางที่จะแก้ไขปัญหาศรัทธาของประชาชนคือการนำหลักสติปัฏฐาน 4 มาเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เกิดองค์ความรู้ที่ดีและสามารถที่จะนำคำสอนของพระพุทธศาสนา มาใช้ในหลาย ๆ ข้อสติปัฏฐาน 4 นั้นนอกจากจะเป็นหลักธรรมที่ช่วยในการปฏิบัติธรรมแล้วยังสามารถนำจิตมาเพื่อความไม่ประมาทในการใช้ชีวิตอีกด้วย ดังนั้น การจะรักษา

*Received November 5, 2025; Revised December 12, 2025; Accepted December 19, 2025

ศรัทธาหรือแก้ปัญหาวิกฤตการณ์สถานที่เกิดขึ้นในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องใช้หลักสติปัฏฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการประยุกต์ที่จะแก้ไขปัญหาศรัทธาและรักษาศรัทธาของประชาชน ในยุคปัจจุบันได้

คำสำคัญ: สติปัฏฐาน 4; การปฏิบัติธรรม; ศรัทธาของประชาชน

Abstract

This academic article aimed to study how to apply Satipatthana 4, the Four Foundations of Mindfulness to Dhamma practice in monasteries to maintain public faith in the present era. The methodology employed was a research study of textbooks, books, related research, and a synthesis of the results. The study found that: 1. The current crisis of public faith in monks, in addition to news, stems from inappropriate behavior and conduct among some monks, a lack of adaptation in communicating Dhamma principles to keep up with the times, problems with the integration of beliefs that conflict with Buddhist principles, structural problems in the management of the Sangha institution that are ineffective, and a Dhamma education system that is inconsistent with the modern context. 2. The approach to applying Satipatthana 4, the Four Foundations of Mindfulness to monasteries Dhamma practice emphasized contemplation of the body, regardless of the Vipassana tradition in Thailand. The emphasis was on contemplating the body, including its 32 physical aspects, and contemplating feelings (vedana), the feelings and thoughts arising within. Contemplating the mind involves Samatha and Vipassana meditations, which lead to the realization of the true nature of things. Therefore, the solution to the people's faith problem is to use the Four Foundations of Mindfulness (Satipatthana 4) to disseminate Buddhism, creating a body of knowledge and enabling the application of Buddhist teachings in various aspects. In addition to being principles that aid in Dhamma practice, the Four Foundations of Mindfulness (Satipatthana 4) also guide the mind to be mindful in daily life. Therefore, to maintain faith or resolve the current crisis, it is necessary to use Satipatthana, the Four Foundations of Mindfulness

(Satipatthana 4) as a guideline for application to solve the faith problem and maintain the faith of the people in this modern era.

Keywords: Satipatthana 4; Dhamma Practice; People's Faith

บทนำ

พระพุทธศาสนาได้ดำรงอยู่คู่สังคมไทยมาอย่างยาวนานกว่าพันปี เป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนไทย อย่างไรก็ตาม ในยุคปัจจุบันที่สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยเทคโนโลยีและกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดความท้าทายใหม่ๆ ต่อสถาบันศาสนา การปฏิรูปพระพุทธศาสนาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้สามารถดำรงบทบาทสำคัญในการเป็นที่พึ่งทางจิตใจและเป็นเข็มทิศทางปัญญาแก่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การปรับตัวนี้มีได้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงหลักธรรมคำสอนดั้งเดิม แต่เป็นการทบทวนวิธีการเผยแผ่ การปฏิบัติ และโครงสร้างองค์กรสงฆ์ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนไป ทั้งนี้ เพื่อให้พุทธธรรมยังคงเป็นแสงสว่างนำทางให้แก่มนุษย์ในทุกยุคสมัย ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่า ธรรมวินัยที่พระองค์บัญญัติไว้จะเป็นศาสดาแทนพระองค์ การปฏิรูปจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่จะช่วยรักษาแก่นแท้ของพระศาสนาให้ดำรงอยู่ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดนิ่ง

ในปี 2561 นิดาโพลได้ทำแบบสำรวจเรื่อง ‘ความศรัทธาของประชาชนต่อองค์กรพระสงฆ์ ในสถานการณ์ปัจจุบัน’ โดยสำรวจในประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธ กระจายทุกระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ รวม 1,250 หน่วยตัวอย่างผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่าง 63.36% ยังมีความศรัทธาต่อองค์กรพระสงฆ์เท่าเดิม โดยบางส่วนให้เหตุผลว่า ศรัทธาเพราะยึดจากหลักธรรมคำสอน มิใช่ตัวบุคคล ในขณะที่บางส่วนระบุว่า ยังมีพระสงฆ์รูปอื่น ๆ ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอยู่อีกจำนวนมาก ในขณะที่ 35.52% ศรัทธาลดลง ซึ่งก็กระทบมาจากกระแสข่าวต่าง ๆ ที่ทำให้องค์กรพระสงฆ์ดูขาดความน่าเชื่อถือไปจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มี 85.28% ที่เห็นว่า ควรมีการปฏิรูปองค์กรพระสงฆ์ให้มีแนวทางปฏิบัติชัดเจน และช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่องค์กรศาสนา แม้จะเป็นแบบสำรวจในอดีต แต่หากนำมาเปรียบเทียบกับกระแสการวิพากษ์วิจารณ์องค์กรพระสงฆ์จากข่าวในช่วงปี 2568 นี้ พบว่าคนในสังคมยังคงพูดถึงประเด็นการเสื่อมศรัทธาและข้อเสนองานปฏิรูปวงการสงฆ์อยู่ โดยหลายคนเชื่อว่า โครงสร้างของระบบใหญ่ถือเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการประพฤติมิชอบ การโกงเงินวัด พุทธพาณิชย์ และปัญหาอื่น ๆ ตามมา จึงเชื่อว่าการปฏิรูประบบจะช่วยแก้ไขปัญหาลดลงได้

ปัจจัยหลักที่ทำให้เสื่อมศรัทธา คืออะไร อาจจะอนุมานได้ว่า การประพฤติมิชอบของพระสงฆ์ที่ปรากฏเป็นข่าวต่อเนื่อง ได้ก่อให้เกิดวิกฤตศรัทธาอย่างรุนแรงในหมู่

พุทธศาสนิกชน แม้จำนวนพระสงฆ์ที่กระทำผิดจะเป็นส่วนน้อยเมื่อเทียบกับพระสงฆ์ทั้งหมดกว่า 3 แสนรูปในไทย แต่เมื่อเป็นชาวย่อมเกิดผลกระทบที่รุนแรงยิ่งกว่า

ประเภทหนึ่งของการประพฤติมิชอบที่คนให้ความสนใจและเป็นประเภทที่ถือเป็นอาบัติปาราชิกร้ายแรงที่สุด คือการผิดวินัยทางเพศ อย่างกรณีสีากอล์ฟที่เป็นกระแสข่าวใหญ่ในเดือนกรกฎาคม 2568 ว่าด้วยการเปิดเผยหลักฐานพฤติกรรมเสพเมถุนระหว่างพระสงฆ์กับสีากอล์ฟ รวมถึง 9 รูป และยังมี 5 รูปในนั้นที่เป็นพระราชอาณัติชั้นเทพ ซึ่งในอดีต ก็มีข่าวพระเสพเมถุนที่สะท้อนความศรัทธาของคนในสังคมมาแล้วอีกหลายเหตุการณ์ หนึ่งในเหตุการณ์ใหญ่ คือ กรณีอดีตพระยันตระ ที่มีญาติโยมเลื่อมใสจำนวนมาก จนมีการเปิดเผยว่าพระยันตระมีพฤติกรรมล่อลวงหญิงสาวและมีเพศสัมพันธ์ พร้อมทั้งมีการเปิดเผยสลิปบัตรเครดิตที่ญาติโยมถวายว่า ถูกนำไปใช้ในสถานบริการทางเพศในต่างประเทศอีกด้วย แต่เหตุการณ์เหล่านี้ ก็มักจะจบลงที่การเป็นข่าวใหญ่ จากนั้นก็เงียบลงไป พร้อมกับที่พระสงฆ์ที่ปรากฏเป็นข่าวออกจากความเป็นพระสงฆ์ไป แต่ทั้งนี้ซึ่งภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาที่เสื่อมลงไป คนบางส่วนจึงเห็นว่าไม่เป็นธรรมต่อศาสนา เพราะสร้างผลกระทบไว้ แต่กลับไม่ต้องรับผิดชอบจากทางโลก หรือการมีบทลงโทษตามกฎหมาย นอกจากนั้น ยังมีประเด็นเรื่องการบริหารจัดการเงินวัด ด้วยวัดมีรายได้หลักจากเงินบริจาคหลายหมื่นล้านบาทต่อปี ซึ่งมีการประมาณการสูงถึง 54,417 ล้านบาทต่อปี นอกจากนี้ วัดยังได้รับงบอุดหนุนจากภาครัฐจำนวนมหาศาล เฉลี่ยประมาณ 3,000-4,500 ล้านบาทต่อปี โดยรวมแล้ว วัดทั่วประเทศจึงถือครองสินทรัพย์ที่มีมูลค่ารวมกว่า 1.35 ล้านล้านบาท ถึงจะมีเงินหมุนเวียนมหาศาล แต่วัดกลับมีสถานะเป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร จึงไม่เข้าเกณฑ์ตามกฎหมายของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบหรือดำเนินการใด ๆ กับวัดได้ และอำนาจเด็ดขาดในการบริหารจัดการทรัพย์สินขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาส ที่ก็อาจมีข้อจำกัดด้านความรู้ทางบัญชีด้วยและประชาชนไม่กล้าเข้าไปตรวจสอบด้วย นอกจากนั้น ระบบการทำบัญชีของวัดส่วนใหญ่ยังไม่ได้มาตรฐานและไม่มีการบังคับส่งรายงานอย่างจริงจัง เห็นได้จากข้อมูลในปี 2558 ที่มีวัดรวมกว่า 41,000 แห่งแต่วัดที่ส่งรายงานทางการเงินเพียงไม่ถึง 50.5% และ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ยังมีบทบาทจำกัด คือการส่งเสริม ไม่ใช่กำกับควบคุม จึงมีข้อจำกัดในการตรวจสอบให้เข้มงวด ปัจจัยทั้งหมดข้างต้น จึงทำให้วัดกลายเป็นพื้นที่สีเทาที่เอื้อต่อการแสวงหาผลประโยชน์มิชอบ จนปรากฏอยู่ในหน้าข่าวถึงการทุจริตโกงเงินวัดอย่างต่อเนื่อง

การทุจริตมีหลายรูปแบบ ทั้งเงินทอนวัดที่เจ้าหน้าที่ พศ. เสนอช่วยขอเงินงบประมาณแลกกับการบวกเพิ่มส่วนแบ่งการยกยอกเงิน หรือการนำเงินวัดไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว โดยอาจเป็นการแก้ไขตัวเลขในเช็คเงินสดการฟอกเงิน โดยเปลี่ยนเงินผิดกฎหมาย

ให้ถูกกฎหมายผ่านวัด เช่น สร้างและแบ่งรายได้จากการขายวัตถุมงคลยกตัวอย่างกรณีวัดไร่ขิง ที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ตรวจสอบอดีตเจ้าอาวาส ในข้อหาอนุมัติให้วัดร่วมลงทุนก่อสร้างอาคารพาณิชย์โดยไม่ได้รับอนุญาตและผิดระเบียบของมหาเถรสมาคม ทำให้วัดได้รับความเสียหายถึง 180 ล้านบาท นอกจากนี้ยังพบการเบิกถอนเงินวัดไปใช้ส่วนตัว และการโอนเงินให้บุคคลอื่นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย (จินต์จุฑา พันธุ์ทองคำ, 2568)

การจัดปฏิบัติธรรมการจะปฏิบัติธรรมเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการนำมาสู่การรักษาศรัทธาและแก้ไขปัญหาวิธีการศรัทธาที่เกิดขึ้นกับคณะสงฆ์ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของพระธรรมวินัยที่เกี่ยวข้องกับสิกขาหรือเกี่ยวข้องกับการเงินการบัญชีของวัดก็ตามทำให้พระสงฆ์มีความเกี่ยวเนื่องทางกฎหมายที่จะทำให้เป็นเหตุทำลายสภาพของประชาชน ดังนั้นการปฏิบัติธรรมตามแนวสติปัฏฐาน 4 จึงเป็นสิ่งที่นำมาสู่การรักษาเปรียบเสมือนการเข้ามาหาหลักเดิมที่จะนำไปสู่การพัฒนาวัดและการพัฒนาชุมชนรวมถึงการนำมาสู่ศรัทธาที่แท้จริงของพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นเรื่องของกายเวทนาจิตหรือทำให้ประสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำที่จะนำประชาชนให้รู้ซึ่งถึงแก่นธรรมทางพุทธศาสนาก็จะนำมาสู่ศรัทธาที่กำลังเป็นสิ่งที่เลี้ยวและนำมาสู่การพูดถึงในทางลบในทางพุทธศาสนา ดังนั้นการที่จะใช้สติปัฏฐาน 4 จึงเป็นหลักที่สำคัญและเป็นหลักที่นำมาใช้ในการปฏิบัติธรรมไม่ว่าจะเป็นของสามเณรเองหรือแก่ประชาชนเป็นการเผยแผ่พุทธศาสนาให้เกิดความมั่นคงยั่งยืนต่อไปได้

สติปัฏฐาน 4 จึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาจิตที่จะทำให้พระสงฆ์มีความมั่นคงในพระพุทธศาสนาและสามารถทำการเผยแผ่พุทธศาสนาให้แก่ประชาชนได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของกายที่จะพัฒนากายให้มีความพร้อมไม่ว่าจะเป็นเรื่องของศีลเรื่องของสมาธิและทำให้เกิดปัญญา จะทำให้ศรัทธาของประชาชนเข้ามาสู่พระพุทธศาสนาและในวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพการปกครองคณะสงฆ์หรือการเผยแผ่ให้แก่ประชาชนจึงจะมีประโยชน์ได้อย่างดีที่สุด

ความสำคัญของการปฏิรูปพระพุทธศาสนา

ความท้าทายสำคัญในการปฏิรูปพระพุทธศาสนาคือการรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์คุณค่าดั้งเดิมกับการปรับตัวให้ทันสมัย หลายครั้งที่ความพยายามในการปฏิรูปถูกมองว่า เป็นการทำลายหรือบิดเบือนหลักคำสอน ขณะเดียวกัน การยึดติดกับรูปแบบโดยไม่คำนึงถึงสาระก็อาจทำให้พระพุทธศาสนาถูกมองว่าล้าสมัยและไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาของคนรุ่นใหม่ได้ ดังนั้น การปฏิรูปที่ชาญฉลาดจึงต้องเข้าใจทั้งหลักการพื้นฐานของพระพุทธศาสนาและความต้องการของสังคมสมัยใหม่ โดยการศึกษาพระธรรมวินัย

อย่างลึกซึ้ง เข้าใจเจตนารมณ์ของพระพุทธองค์ และวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน รวมถึงการระดมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนทั้งพระสงฆ์และฆราวาส นักวิชาการ และประชาชนทั่วไป เพื่อให้เกิดการปฏิรูปที่มีทิศทางชัดเจน มีพลังขับเคลื่อน และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง อันจะนำไปสู่การฟื้นฟูความศรัทธาและทำให้พระพุทธศาสนา กลับมาเป็นเสาหลักของสังคมอย่างแท้จริง

ความจำเป็นในการปฏิรูปพระพุทธศาสนา เริ่มจากการวิเคราะห์วิกฤติศรัทธาและความเสื่อมถอยของสถาบันศาสนาที่ปรากฏในสังคมปัจจุบัน โดยพิจารณาถึงสาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้น จากนั้นจะกล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคมในศตวรรษที่ 21 ทั้งในมิติเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อวิถีการดำเนินชีวิตและความเชื่อของผู้คน ประเด็นต่อมาคือการวิเคราะห์ช่องว่างระหว่างพระพุทธศาสนาแบบดั้งเดิมกับวิถีชีวิตสมัยใหม่ ที่มักก่อให้เกิดความรู้สึกห่างเหินระหว่างคนรุ่นใหม่กับหลักธรรมคำสอน นอกจากนี้ยังจะนำเสนอมุมมองการวิพากษ์และข้อเสนอของปัญญาชนต่อพระพุทธศาสนา ซึ่งมีทั้งที่สนับสนุนและวิจารณ์แนวทางการเผยแผ่และการปฏิบัติในปัจจุบัน สุดท้ายจะกล่าวถึงพระพุทธศาสนาไทยกับการปฏิรูปในเชิงระบบ โดยมองทั้งในมิติของการปรับโครงสร้างองค์กรสงฆ์ การศึกษาพระปริยัติธรรม และการพัฒนาแนวทางการเผยแผ่ให้เข้าถึงประชาชนในยุคดิจิทัล

การศึกษาประเด็นเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจะช่วยให้เห็นภาพรวมของสถานการณ์พระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน และเข้าใจถึงความท้าทายที่สถาบันศาสนาต้องเผชิญท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและรุนแรง การวิเคราะห์อย่างรอบด้านจะนำไปสู่การตระหนักรู้ถึงความจำเป็นในการปฏิรูป ไม่ใช่เพื่อเปลี่ยนแปลงหลักธรรมคำสอนอันเป็นแก่นแท้ แต่เพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการนำเสนอและการประยุกต์ใช้หลักธรรมให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเป็นหนทางที่จะทำให้พระพุทธศาสนายังคงมีความหมายและความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคมปัจจุบัน การสร้างสมดุลระหว่างการรักษาคุณค่าดั้งเดิมกับการเปิดรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ จึงเป็นความท้าทายสำคัญที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องร่วมกันค้นหาคำตอบเพื่อนำไปสู่การฟื้นฟูและพัฒนาพระพุทธศาสนาให้เจริญงอกงามในโลกยุคใหม่ สาระสำคัญของเนื้อหาจะอธิบายตามลำดับไป

วิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์บางรูปในยุคปัจจุบัน

ในสังคมไทยปัจจุบัน เป็นที่น่าสังเกตว่าพระพุทธศาสนากำลังเผชิญกับวิกฤติศรัทธาและความเสื่อมถอยในหลายมิติ สถาบันสงฆ์ซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชนกำลังถูกท้าทายด้วยปัญหาต่าง ๆ ทั้งจากภายในและ

ภายนอก ความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อพระสงฆ์และวัดวาอารามลดน้อยลง โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีทางเลือกในการแสวงหาความรู้และที่พึ่งทางจิตใจมากขึ้น ปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการทบทวนและปฏิรูปการทำงานของสถาบันศาสนาเพื่อฟื้นฟูความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชน โดยมีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. ความย่อหย่อนด้านพระธรรมวินัยและจริยวัตรของพระสงฆ์ ปัญหาความเสื่อมถอยด้านพฤติกรรมและจริยวัตรของพระสงฆ์เป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในวงกว้าง ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาปรากฏข่าวพระสงฆ์ที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมทั้งการละเมิดพระวินัย การสะสมทรัพย์สินเงินทองการใช้ชีวิตฟุ่มเฟือย และการมีพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับหลักธรรมวินัย สถานการณ์เหล่านี้ได้ถูกเผยแพร่อย่างรวดเร็วผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ส่งผลให้ภาพลักษณ์โดยรวมของคณะสงฆ์ในสายตาประชาชนเสื่อมถอยลง แม้ว่าพระสงฆ์ส่วนใหญ่ยังคงยึดมั่นในพระธรรมวินัยและปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด แต่ข่าวในเชิงลบเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและศรัทธาที่มีต่อสถาบันสงฆ์โดยรวมวิกฤติศรัทธาด้านพฤติกรรมของพระสงฆ์มีสาเหตุสำคัญมาจากการขาดระบบการตรวจสอบและกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพความอ่อนแอของระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมที่ขาดการเน้นย้ำเรื่องการฝึกอบรมด้านศีลธรรมและจริยวัตร รวมถึงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ที่รวมศูนย์อำนาจมากเกินไป ท่านได้เสนอว่าควรมีแนวปฏิบัติในการปฏิรูประบบการปกครองคณะสงฆ์ โดยเน้นการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการสร้างระบบติดตามตรวจสอบที่โปร่งใสในทุกกระดับ (พระพิพิธพัชรโรดม (อานวย อินทวณฺโณ), 2566) การแก้ไขปัญหาคือความเสื่อมถอยด้านพฤติกรรมของพระสงฆ์จำเป็นต้องดำเนินการในหลายมิติพร้อมกัน ทั้งการปฏิรูประบบการศึกษาพระปริยัติธรรมให้เน้นการฝึกอบรมด้านพระวินัยและจริยวัตรที่เข้มงวดมากขึ้น การสร้างระบบคัดกรองผู้ที่จะบวชเข้ามาในพระพุทธศาสนา การปรับปรุงระบบการติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ทุกระดับ การส่งเสริมให้พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบได้รับการยกย่องเป็นแบบอย่าง และการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับบทบาทและสถานะของพระสงฆ์ให้แก่สังคม ความพยายามเหล่านี้จะช่วยฟื้นฟูภาพลักษณ์และความศรัทธาที่มีต่อสถาบันสงฆ์ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนต่อไป

2. การขาดการปรับตัวในการสื่อสารหลักธรรม การสื่อสารหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาในปัจจุบันกำลังเผชิญกับความท้าทายสำคัญจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและพฤติกรรมการใช้สื่อของผู้คน โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ชอบเทคโนโลยีและความก้าวหน้าทางดิจิทัล รูปแบบการเทศนาและการถ่ายทอดหลักธรรมแบบดั้งเดิมที่มักเป็นการสื่อสารทางเดียว ใช้ภาษาที่เข้าใจยาก และขาดการประยุกต์ให้เข้ากับบริบทและปัญหาในชีวิตประจำวัน ไม่สามารถดึงดูดความสนใจและสร้างความเข้าใจให้กับผู้ฟังยุคใหม่

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับวัดและพระสงฆ์จำนวนมากยังขาดทักษะและความพร้อมในการใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเผยแผ่หลักธรรม ทำให้พระพุทธศาสนาเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้น้อยลง

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการและรูปแบบให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการใช้สื่อดิจิทัลและช่องทางออนไลน์เพื่อเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ ท่านได้เสนอว่าควรมีแนวปฏิบัติในการพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารและเทคโนโลยีให้แก่พระสงฆ์ การสร้างเครือข่ายพระนักเผยแผ่ที่มีความรู้ความสามารถในการประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับยุคสมัย และการผลิตสื่อธรรมะที่มีเนื้อหาทันสมัย น่าสนใจ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และตอบโจทย์ปัญหาชีวิตของคนในสังคมปัจจุบัน (พระธงชัย ธมมวโร และคณะ, 2563) การปรับตัวด้านการสื่อสารหลักธรรมจำเป็นต้องพัฒนาทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอควบคู่กันไป ในด้านเนื้อหา ต้องมีการตีความและอธิบายหลักธรรมให้สอดคล้องกับบริบทสังคมสมัยใหม่ โดยยังคงรักษาแก่นแท้ของพระธรรมไว้ การยกตัวอย่างและการเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ร่วมสมัยจะช่วยให้ผู้ฟังเห็นความเกี่ยวข้องและการประยุกต์ใช้ได้ชัดเจนขึ้น ส่วนด้านรูปแบบการนำเสนอ นั้น ควรมีการใช้สื่อที่หลากหลาย ทั้งวิดีโอคลิป พอดแคสต์ อินโฟกราฟิก แอปพลิเคชัน และสื่อปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงผู้คนในทุกเพศทุกวัยและทุกระดับการศึกษา นอกจากนี้ ควรมีการส่งเสริมให้ฆราวาสผู้มีความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการเผยแผ่มากขึ้น เพื่อสร้างความหลากหลายในมุมมองและวิธีการนำเสนอที่อาจเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายแตกต่างกัน

3. การผสมผสานความเชื่อที่ขัดแย้งกับหลักพุทธธรรม หนึ่งในปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความเสื่อมถอยของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยคือการผสมผสานระหว่างพระพุทธศาสนากับความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์และพิธีกรรมที่มุ่งเน้นเรื่องวัตถุนิยม ในวัดและศาสนสถานหลายแห่งมีการประกอบพิธีกรรมที่เน้นการขอโชคลาภ การแก้เคราะห์ การบูชาวัตถุมงคล และการบนบานสานกล่าว ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นการผิดเพี้ยนไปจากหลักคำสอนดั้งเดิมของพระพุทธศาสนาที่เน้นการพัฒนาปัญญา การฝึกฝนจิตใจ และการพึ่งตนเอง ความเชื่อเหล่านี้ได้แทรกซึมเข้ามาในวัดวาอารามและในการปฏิบัติของพระสงฆ์บางกลุ่มทำให้ประชาชนจำนวนมากเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าการบูชาวัตถุมงคลและการทำพิธีกรรมต่าง ๆ คือ แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา ปัญหาการผสมผสานความเชื่อที่ขัดแย้งกับหลักพุทธธรรมมีมาอย่างยาวนานในสังคมไทย โดยเฉพาะการที่พระสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมในพิธีกรรมทางไสยศาสตร์และความเชื่อพื้นบ้านต่าง ๆ ทำให้เกิดการบิดเบือนหลักคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธเจ้า ท่านได้เสนอว่าควรมีแนวปฏิบัติในการปฏิรูปพระพุทธศาสนาโดยการกลับไปศึกษาและทำความเข้าใจหลักธรรมที่แท้จริงจากพระไตรปิฎก การส่งเสริมการปฏิบัติ

วิปัสสนากรรมฐานเพื่อพัฒนาปัญญา และการลดบทบาทของพระสงฆ์ในพิธีกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรม (พงศธร กนกศิลป์ธรรม, 2549)

การแก้ไขปัญหารื่องการผสมผสานความเชื่อที่ขัดแย้งกับหลักพุทธธรรมจำเป็นต้องอาศัยการสร้าง ความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนเกี่ยวกับแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา ซึ่งเน้นการพัฒนาปัญญา การฝึกฝนจิตใจ และการพึ่งพาตนเอง พระสงฆ์และผู้นำทางศาสนาต้องมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้และชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องตามหลักพุทธธรรม การสร้างสื่อและเอกสารเผยแพร่ที่อธิบายความแตกต่างระหว่างหลักคำสอนที่แท้จริงกับความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์จะช่วยให้ประชาชนเข้าใจและแยกแยะได้ดีขึ้น นอกจากนี้ ควรมีการส่งเสริมการศึกษาพระธรรมวินัยและการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอย่างถูกต้องในทุก ระดับของสังคม ตั้งแต่เยาวชนในสถานศึกษาไปจนถึงประชาชนทั่วไป เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการพัฒนาปัญญาและการพ้นทุกข์อย่างแท้จริง

4. การบริหารจัดการภายในที่ขาดประสิทธิภาพ ระบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ในปัจจุบันเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความเสื่อมถอยของสถาบันศาสนา โครงสร้างการบริหารคณะสงฆ์ไทยยังคงมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ทำให้ขาดความคล่องตัวในการตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการในระดับท้องถิ่น การตัดสินใจส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับพระสังฆาธิการระดับสูงที่มีภูมิอายุมามากและอาจไม่เข้าใจบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ ระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ โดยเฉพาะในเรื่องการบริหารจัดการทรัพย์สินและเงินบริจาคของวัด ซึ่งมักขาดความโปร่งใสและการตรวจสอบที่เป็นระบบ รวมถึงการขาดการมีส่วนร่วมของพุทธศาสนิกชนฝ่ายฆราวาสในการบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ ปัญหาการบริหารจัดการสถาบันสงฆ์ที่ขาดประสิทธิภาพส่งผลกระทบโดยตรงต่อการทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์และการทำประโยชน์เพื่อสังคมของคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญในการเชื่อมโยงสถาบันสงฆ์กับประชาชน ท่านได้เสนอว่าควรมีแนวปฏิบัติในการปฏิรูประบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ โดยเน้นการกระจายอำนาจการตัดสินใจ การสร้างระบบการบริหารจัดการที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ รวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพุทธศาสนิกชนทุกภาคส่วนในการดูแลและพัฒนา กิจการของคณะสงฆ์ (พระมหาพชร กิตติวรเมธี และคณะ, 2566)

การปฏิรูประบบการบริหารจัดการสถาบันสงฆ์จำเป็นต้องดำเนินการทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ โดยในระดับนโยบาย ควรมีการทบทวนและปรับปรุงกฎหมายคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การปรับโครงสร้างการบริหารคณะสงฆ์ให้มีความยืดหยุ่นและกระจายอำนาจมากขึ้น และการกำหนดมาตรฐาน

ด้านการบริหารจัดการที่ชัดเจน ส่วนในระดับปฏิบัติการ ควรมีการพัฒนาทักษะด้านการบริหารจัดการให้แก่พระสังฆาธิการทุกระดับ การสร้างระบบการจัดการทรัพยากรและเงินบริจาคที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการ และการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของพุทธศาสนิกชนทั้งฝ่ายบรรพชิตและฆราวาสในการบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ การปฏิรูปเหล่านี้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถาบันสงฆ์และฟื้นฟูความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนที่มีต่อสถาบันศาสนา

5. การศึกษาพระปริยัติธรรมที่ไม่สอดคล้องกับบริบทสมัยใหม่ ระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมในปัจจุบันเป็นอีกหนึ่งประเด็นสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปฏิรูปพระพุทธศาสนา การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยยังคงยึดติดกับรูปแบบดั้งเดิมที่เน้นการท่องจำพระไตรปิฎก การแปลภาษาบาลี และการสอบไล่ตามลำดับชั้น โดยมิได้ให้ความสำคัญเพียงพอกับการทำความเข้าใจและการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อตอบสนองต่อปัญหาของสังคมร่วมสมัย ขณะเดียวกัน ในหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมยังขาดการบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ เช่น วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี จิตวิทยา สังคมวิทยาและความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเผยแผ่และการทำงานเพื่อสังคมของพระสงฆ์ในยุคปัจจุบัน ทำให้พระภิกษุสามเณรจำนวนมากไม่สามารถเชื่อมโยงหลักธรรมคำสอนกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาพระปริยัติธรรมในปัจจุบันยังไม่สามารถสร้างความเข้าใจในแก่นแท้ของพระธรรมวินัยและการประยุกต์ใช้ในบริบทสังคมสมัยใหม่ได้อย่างลึกซึ้งเพียงพอ ทำให้ขาดการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมและกฎหมายมหาชนซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสังคม ท่านได้เสนอว่า ควรมีแนวปฏิบัติในการปฏิรูประบบการศึกษาพระปริยัติธรรม โดยเน้นการตีความและประยุกต์ใช้หลักธรรมในบริบทปัจจุบัน การบูรณาการพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ และการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของพระภิกษุสามเณรเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความท้าทายของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระมหาพชร กิตติวรมณี และคณะ, 2566)

การปฏิรูประบบการศึกษาพระปริยัติธรรมเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทสมัยใหม่ จำเป็นต้องดำเนินการในหลายมิติควบคู่กันไป ทั้งการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของสังคม การพัฒนาวิธีการเรียนการสอนที่เน้นการคิดวิเคราะห์ การตั้งคำถาม และการประยุกต์ใช้มากกว่าการท่องจำ การนำเทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้สมัยใหม่มาใช้ในการศึกษาพระธรรมวินัย และการส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่เชื่อมโยงกับศาสตร์และความรู้สมัยใหม่ นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาครูผู้สอนพระปริยัติธรรมให้มีความรู้ความเข้าใจทั้งในด้านหลักธรรมและศาสตร์สมัยใหม่ รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและองค์กร

ต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การปฏิรูปเหล่านี้จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาของคณะสงฆ์และส่งเสริมให้พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

วิกฤติศรัทธาและความเสื่อมถอยของสถาบันศาสนา

จากการวิเคราะห์ปัญหาวิกฤติศรัทธาและความเสื่อมถอยของสถาบันศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน สามารถสรุปได้ว่า พระพุทธศาสนากำลังเผชิญความท้าทายในหลายมิติที่เชื่อมโยงและส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน โดยเริ่มจากปัญหาพฤติกรรมและจริยวัตรของพระสงฆ์บางรูปที่ไม่เหมาะสม ซึ่งได้รับการเผยแพร่อย่างรวดเร็วผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของคณะสงฆ์โดยรวมได้รับความเสียหาย นำไปสู่การลดทอนศรัทธาของประชาชน ขณะเดียวกัน การขาดการปรับตัวในการสื่อสารหลักธรรมให้เข้ากับยุคสมัย และพฤติกรรมการแสพสื่อที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้พระพุทธศาสนาเข้าถึงคนรุ่นใหม่ได้น้อยลง โดยเฉพาะเมื่อรูปแบบการเทศนาและการถ่ายทอดหลักธรรมยังคงยึดติดกับวิถีการแบบดั้งเดิม ใช้ภาษาที่เข้าใจยาก และขาดการประยุกต์ให้เข้ากับบริบทชีวิตประจำวัน

ปัญหาการผสมผสานความเชื่อที่ขัดแย้งกับหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะไสยศาสตร์และพิธีกรรมที่มุ่งเน้นเรื่องวัตถุนิยม ยิ่งทำให้หลักคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธศาสนาถูกบดบังและเข้าใจคลาดเคลื่อน ประชาชนจำนวนมากเข้าถึงพระพุทธศาสนาผ่านพิธีกรรมและการบูชาวัตถุมงคลมากกว่าการพัฒนาปัญญาและการฝึกฝนจิตใจตามหลักพุทธธรรมที่แท้จริง ปัญหาเชิงโครงสร้างการบริหารจัดการสถาบันสงฆ์ที่ขาดประสิทธิภาพ มีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ ขาดความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม ทำให้สถาบันสงฆ์ไม่สามารถปรับตัวและตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างทันท่วงที ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างสถาบันศาสนากับประชาชนมากขึ้น นอกจากนี้ ระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมที่ไม่สอดคล้องกับบริบทสมัยใหม่ ยังคงเน้นการท่องจำและการสอบไล่มากกว่าการทำความเข้าใจและประยุกต์ใช้ ขาดการบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ ทำให้พระสงฆ์รุ่นใหม่ไม่สามารถเชื่อมโยงหลักธรรมกับปัญหาสังคมร่วมสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมด ชี้ให้เห็นว่าการปฏิรูปพระพุทธศาสนาเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและครอบคลุมทุกมิติ ทั้งด้านพฤติกรรมของพระสงฆ์ การสื่อสารหลักธรรม การจัดการกับความเชื่อที่ขัดแย้งกับหลักพุทธธรรม การปรับปรุงโครงสร้างการบริหารจัดการ และการพัฒนาระบบการศึกษาพระปริยัติธรรม โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการฟื้นฟูความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนและการทำให้พระพุทธศาสนากลับมามีความหมายและบทบาทสำคัญในการพัฒนาจิตใจและปัญญาของคนในสังคมไทยอย่างแท้จริง

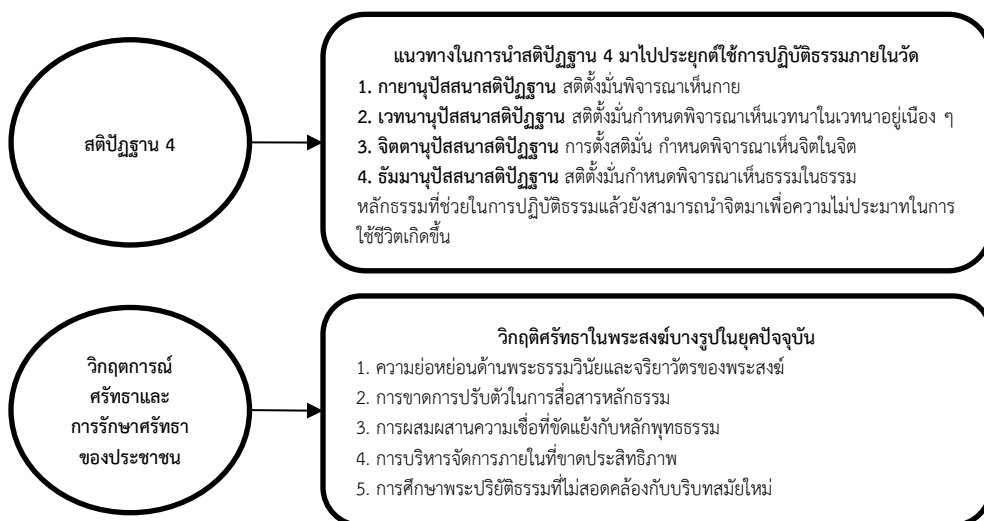
แนวทางในการนำสติปัฏฐาน 4 มาไปประยุกต์ใช้การปฏิบัติธรรมภายในวัด

การจัดการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานในพระพุทธศาสนาตั้งอยู่บนหลักวิชา 2 ประการ ได้แก่ สมถะและวิปัสสนา โดยสมถะเป็นกระบวนการฝึกจิตให้สงบตั้งมั่นเพื่อลดกิเลสประเภทความกำหนัดยินดี ส่วนวิปัสสนาเป็นกระบวนการพัฒนาปัญญาเพื่อกำจัดอวิชชา อันเป็นรากฐานของทุกข์ หลักสมถะและวิปัสสนาจึงทำหน้าที่เกื้อหนุนกันในการพัฒนาจิตและปัญญาอย่างเป็นระบบ (วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม, 2553)

สมถกรรมฐานมีความหมายว่า ธรรมเป็นเครื่องระงับจิตให้สงบจากนิวรณ์ ทำให้จิตตั้งมั่นเป็นสมาธิถึงระดับฌานหรือสมาบัติ 8 ดังปรากฏในพระอภิธรรมปิฎกและอรรถกถาหลายแห่ง ขณะที่วิปัสสนาญาณหมายถึงการใช้สติปัฏฐานเป็นอารมณ์ของวิปัสสนากัมมัฏฐาน เพื่อพิจารณาสภาวธรรมตามความเป็นจริง โดยอาศัยการทำงานร่วมกันของสติและปัญญา (อภิ.สง. (ไทย) 34/69/37)

สติปัฏฐาน 4 ประกอบด้วย กายานุปัสสนา เวทนानุปัสสนา จิตตานุปัสสนา และธัมมานุปัสสนา ซึ่งเป็นกรอบสำคัญในการฝึกสติให้รู้เท่าทันกาย เวทนา จิต และธรรม โดยเฉพาะเวทนานุปัสสนาและจิตตานุปัสสนามีบทบาทสำคัญในการเจริญวิปัสสนาเพื่อทำลายความเห็นผิดเกี่ยวกับตัวตน และนำไปสู่ความเข้าใจไตรลักษณ์อย่างชัดเจน

สรุปได้ว่า แนวทางของการนำสติปัฏฐาน 4 มาใช้ในการจัดปฏิบัติธรรมที่วัดเน้นในการพิจารณาภายใน ไม่ว่าจะเป็นสายวิปัสสนาใด ๆ ก็ตามในประเทศไทยก็จะเน้นในเรื่องของการพิจารณาภายในทั้งอาการ 32 และพิจารณาเวทนาคือความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ การพิจารณาจิตคือสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐานที่ทำให้เกิดข้อสภาวะธรรมตามความเป็นจริง ดังนั้น แนวทางที่จะแก้ไขปัญหาศรัทธาของประชาชนคือการนำหลักสติปัฏฐาน 4 มาเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เกิดองค์ความรู้ที่ดีและสามารถที่จะนำคำสอนของพระพุทธศาสนามาใช้ในหลาย ๆ ข้อสติปัฏฐาน 4 นั้นนอกจากจะเป็นหลักธรรมที่ช่วยในการปฏิบัติธรรมแล้วยังสามารถนำมาจิตมาเพื่อความไม่ประมาทในการใช้ชีวิตอีกด้วย ดังนั้น การจะรักษาศรัทธาหรือแก้ปัญหาวิกฤตการณ์สถานที่เกิดขึ้นในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องใช้หลักสติปัฏฐาน 4 เพื่อเป็นแนวทางในการประยุกต์ที่จะแก้ไขปัญหาศรัทธาและรักษาศรัทธาของประชาชนในยุคปัจจุบันได้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป

ในการศึกษาทางพระพุทธศาสนามีการศึกษาในภาคปริยัติธรรม คือ การนำหลักทฤษฎีที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้และสั่งสอนให้แก่สาวกมาประมวลเป็นหลักธรรมที่นำไปสู่การปฏิบัติและเหตุการณ์ศึกษาอีกด้านหนึ่ง ก็คือ การปฏิบัติจริงคือการลงมือทำการทดลอง และได้ผลจริงในหลักของการปฏิบัติก็คือการนำสติปัฏฐาน 4 มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาวิธีการสภานักศึกษาของประชาชนนั้นจึงเป็นหลักที่มีความสำคัญยิ่งที่จะทำให้ประชาชนมีความศรัทธาเลื่อมใสในพระสงฆ์และพระพุทธศาสนามากขึ้นดังนั้นการศึกษาในเรื่องของกายที่พิจารณาภายในกายทำให้เกิดองค์คุณหรือองค์ความรู้ที่พิจารณาตนเอง เวทนาความรู้สึกนึกคิดความสุขความทุกข์หรืออารมณ์ต่าง ๆ พิจารณาจิตในจิตคือเข้าไปลึกถึงสภาวะธรรมตามความเป็นจริงได้พิจารณาธรรมคืออาการที่เกิดขึ้นทำให้มีองค์ความรู้และสามารถที่จะปฏิบัติธรรมให้รู้แจ้งเห็นจริงตามสภาวะธรรมเหล่านี้จะช่วยให้พระสงฆ์มีความนำเลื่อมใสศรัทธาและแก้วิกฤตการณ์ศรัทธาได้ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญที่จะพัฒนาวัดเพื่ออนาคตรวมถึงพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่อยู่ในพระพุทธศาสนาทำให้พระพุทธศาสนามีความแนบแน่นมั่นคงอยู่ในประเทศไทยและสามารถที่จะเผยแผ่ศาสนาผ่านการนำหลักสติปัฏฐาน 4 มาใช้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- จินต์จุฑา พันธุ์ทองคำ. (2568). เมื่อสังคม ‘เสื่อมศรัทธา’ วงการสงฆ์ ทำไมการแยกศาสนา
ออกจากรัฐ จึงอาจเป็นทางออกที่ยั่งยืน?. สืบค้น 3 พฤศจิกายน 2568, จาก
<https://thematter.co/social/crisis-of-faith-buddhism-solution/246713>
- พงศธร กนกศิลป์ธรรม. (2549). พระวชิรญาณกับการปฏิรูปพระพุทธศาสนาในสมัยรัชสมัย
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว. วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 13(1), 48-76.
- พระธงชัย ธรรมวโร และคณะ. (2563). การขับเคลื่อนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา
ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์จังหวัดชัยนาท. วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 9(2), 179-192.
- พระพิพิธพัชรโรดม (อานวย อินทวณฺโณ). (2566). การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตาม
แผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี. วารสาร
มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 12(4), 234-246.
- พระมหาพชร กิตติวรมณี และคณะ. (2566). การพัฒนางานด้านสาธารณสงเคราะห์ตาม
แผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในจังหวัดสระแก้ว. วารสาร
พุทธนวัตกรรมการจัดการ, 6(3), 55-69.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม. (2553). คู่มือปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน 5 สาย.
นครปฐม: บริษัทเพชรเกษม พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด.